

začetni in mnogo dobrega doseči. Vsaj naše podeželske in gospodarske razmere nas v to nujno silijo, če hočemo priti z našo kmetijsko - ljudsko vzgojo naprej.

Glavni pogoj je in ostane po mojem mnenju za tako mladinsko stanovsko organizacijo **požrtvovalno delaven učitelj**, ki mora biti in ostati od vsega početka **duša** takim združitvam. Kakor hitro bo led nrebit, da se bodo tudi pri nas te organizacije razvile. Prvi ugodni uspehi bodo zdrabili tudi druge kraje, da se bodo začeli prijemati teh organizacij.

Mladinske organizacije so važne v naših krajih za **moško pa tudi za žensko mladino** v starosti do 18. leta.

Mladinske organizacije delujejo na sledeči način: 1. Mladina v teh klubih mora prevzeti **gotova dela** in jih mora **samostojno izvrševati** na domači kmetiji. Ta dela se tičejo v prvi vrsti pridelovanja in gnojenja posameznih rastlin. Potrebna navodila daje Kmetijska družba. Na ta način se vežba mladina v boljših načinih proizvajanja kmetijskih pridelkov. Jeseni se mora mladina s svojimi uspehi udeleževati **ogledov in tekmovanja**. Ti tekmovalni ogledi so najboljša spodbuda ne le za vstrajanje pri teh organizacijah, ampak tudi za napredek v kmetijskem pridelovanju sploh.

2. Mladina v teh klubih se mora udeleževati **izobraževalnega dela**, ki se prireja s **kmetijskim poukom in s potnimi predavanji, s pomočjo poučnih izletov, s pomočjo ogledovanja kmetij** v domači okolici itd. Mladina naj spozna, da je domača kmetija zmožna napredka, večjega blagostanja in srečnejšega življenja, in da je pri tem veliko ležeče tudi na sposobnostih gospodarja, tako kakor pri vsakem drugem stanu. Mladini naj se pri takih prilikah razodenejo naloge gospodarjev, pa ne samo naloge, ampak naj se opišejo in pojasnijo poleg dolžnosti tudi vse pravice, vse lepe strani in prednosti kmetijskega življenja nasproti življenju po mestih in tovarnah.

3. Z društveno organizacijo in z društvenim delovanjem samim na sebi se vežba in pripravlja mladina tudi za **društveno življenje, za skupno nastopanje in za družabno pospeševanje kmetijskega dela**. S takim delovanjem vplivamo na **društveno vzgojo**. Mladina se navzame vse lažje tistega duha in smisla za združeno gospodarsko delo, ki ga danes tako manjka naši generaciji in ki nam je za boljšo bodočnost neobhodno potreben.

Viljem Rohrman.

(Dalie prihodnjic.)

OBRTNO ZAKONODARNSTVO KOT PREDMET NA OBRTNIH NADALJEVALNIH ŠOLAH.

(Učni načrt sestavil Milan V a u d a, strokovni učitelj v Mariboru.)

(Nadaljevanje in konec.)

B. Obrtnik kot občan.

I. Občina. (V splošnem.)

a) Samostojen delokrog (gospodarstvo obč. premoženja, skrb za varnost ljudi in lastnine. — policija — oskrbovanje cest, prostorov, mostov, promet, zdravstveno stanje, šolstvo, sejmi, poravnava preprirov med občani, požarni ogledi itd., vobče vse, kar ji je v prid). Občinska autonomija. b) Prenešen delokrog (od višjih oblasti in države, sodelovanje pri volitvah, pri ljudskem štetju, izterjanje davkov, v vojaških zadevah, dostavitev uradnih aktov itd.). c) Občinski odbor in predstojništvo (volitev, število udov, pravice in dolžnosti odborov in predstojnikov). d) Mesta s svojim štatutom (župan, magistrat). e) Volilna pravica (aktivna, pasivna). f) Občinski da-

Mene je usoda vrgla kar hipoma v drugo ozračje. Iz vipavske doline sem bil premeščen kar naglo na Pivko v popolnoma druge razmere, meni kolikor toliko neprijazne. Čutil sem se osamljenega in iskal uteh v poeziji. Začel sem pisati. Volkovega sem zasledil le redkoma kje v naši beletriji. Zdi se mi pa, da ga nekje omenja dr. Glaser v svoji zgodovini. Ostala sva v pisni zvezi še dolgo let. Iz Lokavca se je mož preselil nekam na Kras za sinom učiteljem ter prosil za penzijo. Tedaj je zastala najina korespondenca. Kriv sem bil seveda jaz, ker je Jaromil zvesto odpisoval, če sem se le oglašil pri njem s kako dopisnico ter zvesto spremljal vsak moj glas v literaturi.

Ob 50letnici mi je zopet postal pesem prigodnica — pravj panegirik. Meni se je oko zasolilo, ko sem gledal tiste moške odločne poteze v pisavi moža, velezaslužnega za slovensko stvar. Občudoval sem jasno izražene misli, logično njih razvrstitev in gladek jezik, zvenceč kot prava jugoslovanščina.

Danes počiva Jaromil Josip Volkov tam na Posavju pri Sv. Križu, ž njim po-

vek, f) Domovinska pravica (se pridobi), g) Domovinski list, h) Uboštvo (kdo ima pravico do občinske podpore, odmera podpore, podpore v denarju, naturalijah, hiralnice, sirotišnice, ubožni bolniki, javne hiralnice, odbor nadzoruje gojitev ubožcev), i) Stavbinstvo (nadzoruje občina, dovoljenje za stavbe), j) Zdravstveno stanje (skrb za vzdrževanje zdravja, skrb za zdravo pitno vodo, čistiti ceste, pregled mesa in živil na sejniščih, pregled mrtvecev, naprava pokopališč, podpore bolnišnicam, naznaniti nalezljive bolezni okr. zdravnikom, izvesti kontumac itd.).

II. Okraj.

a) Okrajni zastopi (v splošnem — konstituiranje). b) Naloge okr. zastopov (nadzorovanje občin v samostojnem delokrogu, ustanovitev bolnišnic, sirotišnic i. dr., zidanje in vzdrževanje okrajnih cest, pospeševanje deželne kulture). c) Volitev okr. odbora. d) Okrajni načelnik. e) Stroški okr. odbora — okrajne naklade. f) Sodni okraj. g) Politični okraj (delokrog okr. glavarstev v splošnem).

III. Dežele (pokrajine).

a) Deželna ali pokrajinska oblast (sedež, razni resorti in njih delokrog v splošnem, pokrajinski ali kraljevi namestnik). Opomba: Ta točka se naj za sedaj obravnava le v splošnem in le v toliko, kar se ujema z ureditvijo bodočih političnih oblasti, katere je poleg srezov pač treba omeniti.

IV. Država.

a) Kakšne države imamo (monarhije, republike). b) Razdelitev države SHS. c) državni uradi, njih delokrog. d) Državni zbor — narodna skupščina. e) Kralj (njegove pravice, najvišjo oblast, vojskovodja sankcioniranje zakonov, pomiloščenja amnestije, abolacije, odlikovanja i. dr.). f) Kronska svet. g) Ustava države SHS v splošnem. h) Državni davki.

V. Dolžnosti in pravice državljanov (po znanih točkah).

Kot vire za črpanje učne snovi za ta predmet navajam: 1. Obrtno zakonodarnstvo (Podkrajšek). 2. Obrtno in trgovsko spise (Podkrajšek). Izdaja 1916. 3. Splošni obrtni red (Gewerbevorschriften). 4. Splošno državnoznanstvo (po lastni izbiri).

Svetujem sledeči učni postopek: Učitelj naj snov za določeno uro popularno predava, predavanje izpopolni z navedbo praktičnih, aktualnih slučajev in primerov glavne točke naj sproti zapisuje na tablo in učenci naj iste prepisujejo in dostavijo glavno vsebino iz predavanja učitelja. Zelo priporočljivo je, ta predmet nekako združiti z obrtnim spisiem in naj se učenci navajajo na to, da bodo zamogli sestaviti razne vloge, prošnje, spričevala, potrdila itd., ki jih je učitelj omenil, n. pr. k točki I. (nadaj), prijava občinskega urada, da je most neoparoben, ali prošnja za sprejem v domovinsko zvezo, za domovinski list itd.

Iz Jugoslavije.

— **Udarec v vodo**. Slomškarija se je zatekla v tajištvo SLS, ki poziva sedaj potom »Slovenca« klerikalne šolske svete naj ne naročajo »Učiteljskega tovariša« za šole. Ta poziv se nam zdi udarec v vodo ker šole že zdavnaj niso več naročene na Učit. Tov., ker je to stanovsko-politiški list in uprava niti ne reflektira na naročbo šolskih vodstev na list. List ima

čiva seveda tudi sto in tisoč neizvršenih nadej in načrtov, ki so bili osnovani vsi v prosep Slovanstva. Zaslužnega moža so vrgli valovi svetovne vojne z njemu priljubljenega Primorskega v Ljubljano. Z drugimi pregnanci je dobil i on gostoljubni dom v kraljevji prestolnici do smrti. Kakor Prešeren o Čopu, lahko rečemo tudi o njem, da se mu je izmed toliko in toliko neizpolnjenih želja izpolnila ena: Videl si. Josipe ujedinjeno Jugoslavijo! Poleg te si videl že v daljavi konture dvigajoče se zveze slovanskih držav, radi katerih se vije v bolestnih krčih naša soseda Italija, ker ima slabo vest.

Zato pa, dragi Josipe, počivaj v miru in sanjaj o velikem dnevu, ki šele pride, kakor pride gotovo, saj je došel že dan, ki nam je prinesel novo domovino. Dan nam zasije in obsije vso svobodno, danes še zasedeno Julijsko pokrajino ter njeno zavedno prebivalstvo, ki ga danes še tlačij tujčeva peta. Dotlej pa spavaj sladko, mili prijatelj. Seme, ki si ga sejaj v mlada srca, zori in dozoreva v krasen sad. Mir in pokoj tebi, zlata duša!

dovolj naročnikov med organiziranimi člani, katerim je v prvi vrsti namenjen. Vse delo Slomškarije vzbuja pri nas kvečjemu pomilovalen smehljaj nad naivnim početjem.

— **Škandal za Ljubljano: pogrebni zavod namesto šole**. Občinski svet ljubljanski je uredil vse potrebno, da bi se na Ledini zidalo šolsko poslopje za prepotrebno dekliško šolo. Iz popolnoma nerazumljivih razlogov je vlada prepovedala kredit in nabavo kredita mestni občini. Za načrte je občina plačala že 60.000 K. Sedaj pa pride vladni komisar in dovoli mestnemu pogrebni zavodu, da zida na istem prostoru pogrebni zavod. Hlev s 14 konji v sredini mesta, poleg šole in hiralnice! 60.000 K za načrte je uničenih, prepotrebni dekliški šoli se je vzela prostor za zidavo, ki bi bilo stalo letos nekaj milijonov, čež par let bo stalo trikrat toliko. Mladini se je odvzela možnost do hišijskih prostorov, tlačiti se bo moralo še nadalje po 60—70 v enem razredu. Samostanske zasebne šole se pa širijo na ta račun. Kot naprednjaki se moramo zgražati nad takim nazadnjaškim početjem!

— **Poziv!** Na enorazrednicah v Pamečah pri Slovenjgradcu, v Topoliščah, v Škalskih Cirkovcah in Zavodni pri Šošanu se takoj začasno zasedejo mesta šolskih voditeljev. Povsod naravno stanovanje in vrt. Se nestalno nameščeni učitelji se vabijo, da vložijo tozadevne prošnje na okrajni šolski svet v Slovenjgradcu.

— **Novi slovenski zemljevidi**. Priznan šolski geograf pripravlja ročne zemljevide treh delov Slovenije in sicer: Severovzhodni del z začrtanimi mejami bodoče Mariborske oblasti, srednji del z začrtanimi mejami bodoče Ljubljanske oblasti in zapadni del, t. j. Julijska Benečija. Vsi trije zemljevidi bodo na ta način obsežali vse pokrajine v kateri bivajo Slovenci, tudi vso koroško Slovenijo. Zemljevidi bodo izdelani v 8—10 barvah in v izvrstno uporabo za ljudske, meščanske in srednje šole. Učiteljstvo in šolska vodstva opozarjamo že vnaprej na te zemljevide.

— **Menjava službe**. Kateri izmed gg. tovarišev-voditeljev eno- ali dvorazrednic v najsamotnejšem kraju bi hotel zamenjati službo s tovarišem — def. voditeljem na trirazrednici sredi zelenega Pohorja. Blagohotne ponudbe pod »Mir« na upravo »Učit. Tovariša«.

— **Iz mestnega šolskega sveta**. O redni seji mestnega šolskega sveta z dne 28. avgusta 1922 nam je došlo nastopno obvestilo. Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Zapisnikar oglašuje bistvene kurenčije in pove kako so bile rešene, kar se vzame na znanje. Spominja se v toplih besedah umrle učiteljice Eme Žerjavove. V znak sožalja se člani dvignejo raz sedeža kar se zabeleži v zapisniku. Sklene se tudi izraziti svojem po koimni pismeno sožalje mestnega šolskega sveta. Zapisnik zadnje redne seje z dne 16. junija 1922 odobri se brez ugovora. Poročili o personalijah in o že dovoljenih dopustih izza zadnje upravne dobe, se odobri. O novih prošnjah za dovolitev daljših dopustov se predlože nasveti višjemu šolskemu svetu. Za razpisana učna mesta stalnega strokovnega učiteljstva na I. in II. dekliški in pa na I. in II. deški meščanski šoli v Ljubljani — vsega skupaj 14 učnih mest — se stavijo predlogi višjemu šolskemu svetu. Za dve mesti se ni prijavil noben prosilec. Razpravlja in sklene se o imenovanju začasnega učiteljstva na javnih osnovnih šolah pro 1922/23. Na znanje se vzamejo poročila o nadzorovanju mestne petrazrednice na Barju. II. mestne dekliške meščanske šole in pa zasebne deške osnovne šole v »Marjanišču« — vsa tri za šolsko leto 1922/23 in se predlože višjemu šolskemu svetu v odobrenje. Učiteljskemu zboru šole v »Marjanišču« izreče se za odlične učne in vzgojne uspehe pohvala in priznanje mestnega šolskega sveta. Razpravlja se o okrajni učiteljski konferenci učiteljstva ljubljanskih osnovnih in meščanskih šol za šolsko leto 1922/23. Poročilo se vzame na znanje in predloži z vsemi nasveti poročevalčevimi višjemu šolskemu svetu v odobrenje. Glede postopanja z vnanjimi, zunaj Ljubljane stanujočimi otroki, ki pohajajo tukajšne javne šole, se uveljavi poseben normal, ki ga je proglasiti vsem prizadetim šolskim vodstvom v točno ravnanje. Zastopnikom učiteljstva v ocenjevalni komisiji za učiteljstvo se izvoli stalni strokovni učitelj Alojzij Novak, kot njegova namestnica pa stalna učiteljica Marija Sodnikova. Ko nadzornik pojasni na posebno vprašanje še neko interno zadevo, zaključijo predsednik sejo.

— **Tovariši — maturanti l. 1902** dobe naročene slike pri fotografu Rovšek-u v Kolodvorski ulici. Kdor želi več slik, jih tudi dobi.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

Naše narodno prosvetno delo.

ZNANSTVENI STUDIJ — PODLAGA NAR.-PROSV. DELA.*

Ljubezen do naroda mora biti res prava osnova vsakega dela za narodno izobraževanje, toda ta ljubezen mora postati z resnim proučevanjem naroda temeljita, mora nadalje, razviti zmožnosti, da se lahko uvidi poleg vse ljubezni do naroda vse njegove dobre, kakor tudi slabe strani, vse njegove dobre sposobnosti, pa tudi slabosti, in posebno da se lahko jasno spozna katere smeri narodovega razvoja so najbolj zanemarjene in kje je pomoč najnujnejša.*

Nikola Radojčić, univ. prof.

Kako pa pridobiti točno in zanesljivo znanje v svojem narodu, znanje, o katerem smo ugotovili, da mora biti tako osnova ljubezni do njega, kakor podlaga vsakega dela za narodno izobraževanje? Ali je pri nas sploh mogoče prisvojit si tako znanje in si ga utrditi?

Zanimivo je, da so danes bolj poznani nerazviti, primitivni narodi, kot pa kulturni.

To izhaja od tega, ker je etnologija kot veda v še nerazvitih narodih odlično organizirana znanstvena disciplina, z dobro razvito znanstveno metodo ter živo pažnjo, in ker je dovolj popolno in dobro proučila predmet svojega raziskovanja — vsekakor bolje, kakor so proučeni kulturni narodi.

Pri teh je še najbolje raziskana izza dobe romantike folklor (narodopisje) veda o narodnih običajih in umetninah, in zato vemo o kulturnih narodih največ tistega, kar je v resnici najmanj značilno za njihovo današnje kulturnost, namreč ostanke stare vere, starih nazorov, sledove bajeslovja in legend itd.

O onem pa, kar bi nas posebno zanimalo o zvezah med ljudmi in zemljiščem, dalje o zvezah med njimi samimi, začena se naše znanje širiti šele v novejši dobi in tako se začinjajo znanstvenim potom utrivati predstave o resničnem narodu, ne o nekem, samo namišljenem fantomu.

Kar je že dosegla in utrdila etnologija za primitivne narode, to torej šele sedaj grade za kulturne narode nove vede — antropogeografija in posebno sociografija, s pomočjo katerih se edino more zadobiti neoporečno znanje o razvitih ljudskih zajednicah.

Metode preiskovanja v antropogeografiji, ki poučujejo tako primitivne kakor tudi napredne narode, so že utrjene in do sedaj dobljeni rezultati so popolnoma izpremenili prejšnje predstave o odvisnosti človeka od zemljišča in o vplivih, ki jih vrši na fizično in politično življenje človeka zemlja, na kateri živi.

S cepljenjem dela in izpopolnjevanjem metod, dalje s poostrenjem sposobnosti gledanja so se dosegli odlični rezultati v sami antropogeografiji, a dosežena je tudi v etnopsihologiji razmerna visoka možnost ugotavljanja zavisnosti duševnega razvoja od zemljišča, na katerem ljudje žive, kjer je bilo dosedaj celo polje dela nezanesljivo in metode nedoločene ter znanstveno sumljive.

Z antropogeografskim, do gotove mere tudi etnopsihološkim in folklorističnim proučevanjem mi na splošno dobro stojimo, v mnogem oziru izvrstno. Imamo svoje barve in svoje posebnosti ustanovljeno in preizkušeno naučno metodo za delo in poleg tega veliko število dobro izšolanih učiteljev, ki morejo mlašše moči lahko uvesti v delo i osebno i s svojimi odličnimi proizvodi.

Naučna disciplina, ki se bavi z utiranjem in proučevanjem teh vezí, ki drži družbo v zajednici in kažejo smer njenega razvoja, je sociografija — etnografija, torej, razvrstilo kulturnih družb, s kompliciranim družabnim mehanizmom, katerega je treba spoznati in določiti medsebojno odvisnost njegovih elementov.

Kakortudi se je potreba te vrste proučavanja že davno občutila, vendar so, celo sedaj še v povojih, in samo nezanesljivost zaključkov moderne sociologije,

* Odlomki iz brošure Univ. prof. Nikole Radojčića »Dela dijaštva za narode. Založba »Jug« — Ljubljana.

kadar ne gre za primitivne, ampak za kulturne narode, je prisilila na ta proučevanja.

Toda to so še nezadostno organizirana, pogosto jednostranska, ker so se sprva podvezemala z enostranskim, praktičnim namenom, da proučijo družabni položaj enega stanu ali gotovega njegovega dela. Specijalnost v proučevanju mora biti, toda ne sme biti hermetično omejena, kakor se je to dogajalo pri proučevanju vaših rudnikov, tovarniških kolonij itd., ampak vsi proučevalci morajo poznati tudi življenje v okolici in življenje v analognih družbah in drugih krajih, da morejo družabno interfunkcionalnost točno razumeti.

Ko nam je iz naših antropogeografskih proučevanj že dobro poznan vpliv fizičnega miljeja, tedaj je naša naloga, da določimo tudi vpliv družabnega miljeja, ki je vsaj toliko važen, da ga poznamo za naš razvoj, kakor prvi.

Kadar se izvrše ta potrebna uvodna dela in ko se na temelju smotrenih in popolnih, na osnovi strokovnih vprašanj izdelanih opisov izdelajo sintetični pregledi o stanju, razpoloženju, potrebah in tendencah o našem narodu, tedaj bo delo za izobraževanje ljudstva imelo trdnejšo podlago, širše vidike in jasnejše cilje.

Ravnoliko morajo biti pri delu tudi metode kar najprevidnejše izbrane, da bi jih ne bilo treba vedno premenjavati in s tem nositi v delo zmotne, ki itak groze vsakemu novepečenemu poslu.

Dotlej pa je treba biti pri delu za izobraževanje ljudstva zelo previden in se lotevati samo onih vej dela, za katere je samoposobi jasno in o katerih vemo z vsoto gotovostjo, da bodo imele stalne uspehe za dvigavanje prosvetnega narodnega nivoja.

Opomba: Za učiteljstvo bi bilo treba tvoriti redne počitniške tečajje, na katerih bi se izobraževalo za sistematično narodno-prosvetno delo. Tam bi se moralo predavati o psihologiji mas, etnologiji, folkloristici, antropografiji, sociografiji, etnopsihologiji, sociologiji, o narodnem gospodarstvu itd.; o programu in metodi pri narodno-prosvetnem delu; o administrativni ureditvi in poslih raznih vrst narodno-prosvetnega dela; o literaturi, na podlagi katere naj se učiteljstvo uglobi v vsa ta polja, in ki naj služi učiteljstvu v pomoč pri narodno-prosvetnem delu, pridobiti bi bilo za to univerzitetne profesorje in praktičarje-strokovnjake na posameznih poljih. Skrbeti bi bilo za lastno literaturo s praktičnimi navodili in uvajanjem učiteljstva v narodno-prosvetno delo.

Šolski odrji in pevski zbori.

—DO NAŠI ODRJ. Deška in dekliška meščanska šola v Tržiču je menda prva šola v Sloveniji, kjer stoji v lastni telovadnici lasten gledališki oder. Postavilo ga je celokupno učiteljstvo in sicer na ta način, da je podpisalo posojilo v znesku 15.000 K, ki jih je posodila Tržiška hranilnica in posojilnica pod zelo ugodnimi pogoji z ozidrom na blag namen posojila. Drugi denarni zavodi, na čelu jim ljubljanske banke pa niso pokazali za to pravega razumevanja, ker so šanse »zarade« pri tem popolnoma slabe. Veleposestnik g. Born je daroval več potreben les, predilnica je dala pri blagu 5% popusta in pustila na strojih zoblati deske — tramice. Pod nadzorstvom učiteljstva sta dva pripravila delavca postavila oder tako, da ga vsak čas lahko razložimo i zopet sestavimo. Zastor je slikal gledališki slikar Luce Magolič, kulise učenci pod vodstvom tov. Kernca, vrhno vložko z naslovom »Vesna« učenke pod vodstvom g. tov. Stamcarjeve, stranske pa učenci pod vodstvom tov. Kernca. Gozdno ozadje je naslikal g. tov. Stamcarjeva. Tekom treh mesecev je bil oder popolnoma gotov, ima tri izpremembe, kulise so iz platna, krasno razsvetljavo tako kot vrhno. Instalacijo je izvršil gozdarski urad barona Borna pod vodstvom g. Voglarja. Gledališki oder »Vesna« smo otvorili 1. aprila 1922 z uprizoritvijo »Krojačka - junačka«, ki ga nam je dala kraška meščanska šola na razpolago. Učenci in učenke so igrali pod spretnim vodstvom tov. Pečjaka, ki je sam kreiral kralja, naravnost izborna. Igra z odrom vred je napravila na gledalce tako globok vtis da smo jo morali štirikrat ponavljati. Čisti dohodki krijejo za enkrat izdatke za oder, v bodoče bo pa to stalen dohodek za revne učence. Poleg te predstave smo v preteklem letu

imeli še dve, t. i. V. in VI. Šol. Akademijo, ki sta se obnesli istotako prav sijajno. Nastopili so učenci in učenke s pevskimi, klavirskimi, goslarškimi, deklamacijskimi in telovadnimi točkami, ki so jih izvajali dobro, da, tudi zelo zelo dobro. Najbolj ugaia seveda petje, izmed pesmic, pesmice Adamičeve kot »Dudeldajčki«, »Ah, zvonijo« in druge. Koncem leta je bila razstava deških in dekliških ročnih del, ki jo je posetilo nič manj kot 2500 ljudi; dva dni je bila obširna telovadnica in pevška soba nepretrgoma polna ljudi. Na tem mestu pa moramo pribiti sledečo zanimivost. Niti k otvoritvi gledališkega odra »Vesna«, niti k »Akademiji«, niti na razstavo ni prišlo od katerekoli šolske oblasti niti en človek, ki bi deljal ob takih prilikah ljudem kako dobro besedo za naklonjenost šoli. Do Kranja je tričetrt ure z vlakom do Ljubljane pa eno in tričetrt, dobili so gospodje vedno in pravočasno vabila, mesto da bi se odzvali, so pa izbrskali nekje § 79, d. 5. i. u. r. ter skoro ravnatelj obglavili ker ni prošil pravočasno za dovoljenje uprizaritve igre »Krojaček-junaček« ter V. in VI. Šol. Akademije. Čeprav smo v lastni državi, vendar naše slavne šolske oblasti prosvetno delo učiteljstva ovirajo da, celo šikanirajo in zato jim moramo izrekat kar najskrenejšo zahvalo, zastonj bi pa iskali nekoga, ki bi bil temu delu naklonjen.

Književnost in umetnost.

—k Socijalno pitanje, škola i učiteljstvo. Robert Seidel; s nemačkog: Miodrag V. Matic. Kot posebna knjižnica pod imenom »Društveno - prosvetna pitanja« izdaja knjig in brošur, deloma originalno, deloma v prevodih, ki izpopolnjujejo učiteljsko, stanovsko in šolsko literaturo. Izdaje so pisane v cirilici in v srbohrvatskem jeziku. Predstojeca brošura obsega aktualna sodobna vprašanja, ki zadevajo naš stan in šolo. Posamezna poglavja obsegajo: 1. Nikakva partiska politika; 2. Učiteljstvo ne dolazi suviše rano; 3. Učiteljstvo nije krivo za svoje neobrazovanje; 4. Šta je socijalno pitanje; 5. Socijalne nedače; partija, škola i učiteljstvo; 6. Socijalno pitanje i narodno obrazovanje; 7. Ženski rad, beda stanova i škola; 8. Partija, učitelj i škola; 8. Blagoslov roda i prokletstvo rostva. — Pisatelj sam tov. Drag. M. Mihajlović piše ob koncu svojega predgovora srbski izdaji: Ta knjiga osvjetljuje odnošaj do teh vprašanj in daje učiteljstvu odlično orijentacijo v tem pogledu. S tega ozira smo jo preveli, izdali in namenili jugoslovanskemu učiteljstvu, ker to šolsko vprašanje tudi pri nas zahteva večje pozornosti.

—k Arditi na otoku Krku. Spisal Dimitrije Gvozdjanović. Narodni igraček v štiri slikah. Naslovno stran izdelal Vinko Pajalić. (V hrvatskem jeziku.) Prva slika »Krvava misa u Baški«, druga »Na Košljunu«, tretja »Narodni sud«, četrt »Pobeda«. Vsebinska je strogo nacionalna in nam jo slikajo uvodne besede, ki slovejo: »Vi, koji čitate tu knjigu, znajte, da su Arditi u Baški 1920. godine zbilja prekinuli misu u crkvi i na sam Božič prolili krv žene, starca i mladića baščanskog, znajte, da su u istinu Arditi na Košljunu zlostavljali naše fratre in oskrnuli grob Katarine Frankopanske, znajte, da je ogorčeni narod zbilja obesio jednog između sebe, koji nije bio dostojan velikog momenta, kad se je spremao na žrtvu za ideju nacionalne slobode i jedinstva. I znajte, da još danas živi u Aleksandrovu udova herojkinja, majka šestero dece, koja nije proplakala, kad joj donesoše palog muža, jer je pao kao junak, kad su Puntari-Aleksandrovi oterali Ardite ispred svoga praga«. — Delo slika ostrbi boj našega naroda proti italijanskim D'Anunčijevim Arditom za časa okupacije.

—k Dr. Jan Herben: T. G. Masaryk. Prevel Božidar Borko. Priročna knjižica za naše Sokolstvo obsega prevajalec »Pregovor«, Herbenov življenjski T. G. Masaryka in aforizme iz Masarykovih spisov. Mala knjižica je polna globoke vsebine, ki je potrebna vsakemu sokolskemu delavcu, da jo pozna.

—k P. Kunaver: Kraški svet in njegovi pojavi. Poljudnoznanstveni spis s slikami. Pred letom nam je podaril znani slovenski planinec tov. P. Kunaver prelepo knjigo »Na planine«, ki jo je sprejela naša javnost z največjim priznanjem. Sedaj smo dobili od njega novo, namreč zgoraj navedeno. Pisatelj ni le znan kot izborni planinec, temveč pred vsem še kot strokovnjak v poznanju našega Krasa in njegovih podzemskih znamenitosti, zato je bil baš on najbolj poklican napisati nam poljudnoznanstveni spis zanimivih krajev in njegovih pojavov, ki smo ga že dolgo občutno pogrešali. Uvodoma navaja pisatelj dosedanje raziskovalce Krasa, predmetno literaturo in navodila za raziskovanje, nato pa prehaja apnenec, vodo, dolino, polja, jame podzemskih rek ledene jame itd. Kunaver pripoveduje gladko, lepo in zanimivo, tako, da mu slediš od začetka do konca brez oddiha in z največjim interesom. Besedilo lepo ponazorjuje 35 kraških fotografiranih slik, ki jih je nosel deloma pisatelj sam, deloma pa njegovi tovariši.

—k Mirko Ležaić: Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji. Tov. Mirko Ležaić, strok. učitelj v Splitu nam je zbral lep donesek k zgodovini jugoslovanskega šolstva, ki čaka še kulturne delavce jugoslovanskega učiteljstva kot odprto vprašanje. Iz poedinih delov in opisov kulturnih celot, ki so se dosedaj samostojno razvijale, se bo dalo sestaviti celotno razvoja jugoslovanskega šolstva. Političnemu ujedinjenju mora slediti duhovno, kulturno - prosvetno. Tov. Ležaićeva knjižica nam je lahko v vzgled, kako naj sestavimo posamezne kulturne skupine svojo zgodovino šolstva in prosvete. Knjiga obsega sledeča poglavja: Istorijsko - etnografski pregled dalmatinske prošlosti. — Stare prosvetne ustanove: Hrvatsko plemo (Manastirske cerkvene škole. — Varoške in laiške škole. — Fratarske, kliriške i seminarske škole); Srpsko plemo (Politički pregled. — Prosvetno stanje). — Opšti pregled na staro prosvetno stanje. — Počeci osnovne nastave: Trivialne škole. — Početne osnovne škole. Nemarnost druge avstrijske uprave za osnovno nastavo. —

Osnovna nastava u rukama crkvenih vlasti. — Opšti pregled II. dela (1797—1860 g.) — Moderna osnovna nastava: Političke prilike. Kulturno i socijalno stanje. Osnovna nastava: Narodne osnovne škole. — Gradjanske škole. Učiteljske škole: Kursovi za obrazovanje učitelja-ca. Muški in žen. preparandiji. — Narodni učitelji i učiteljice. — Priporočamo knjigo tova. in za učit. knjižnice.

Naša gospodarska organizacija.

—g Srbski tovariši za »Tvorinico učil in šolskih potrebščin« v Ljubljani. Tov. Petrović, ki je bil ob priliki naše pokrajinske skupščine v Ljubljani, si je ogledal naša gospodarska podjetja. Posebno se je zavzel za »Tvorinico učil in Ljubljani«, da bi pristopili tudi srbski tovariši kot delničarji in piše o tem v Nar. Prosveti sledeče: Obišo sam učiteljsku tiskarno u Ljubljani. To je delo učiteljskih napora. Zasnovana s malim kapitalom ona danas prestavlja veliku vrednost. Neću preterati ako rečem da ona sada vredi sa zgradama i magacinima, 2—3.000.000 dinara. Tamo rade učitelji, njihova deca, radnici; za sve ima posla. Osnivači te štamparije, nekoliko učitelja, od toga rada nemaju lične dobiti. Veći deo prihoda štamparija daje povereništvu, te ono pokriva izdatke za listove. Učiteljstvo — opet nekoliko njih — uz pomoć učiteljske tiskarne, podiže »fabriku nastavnih srestava«. Ona se radi i za kratko vreme biće gotova. Mašine su tu. Blagotvorni njen rad — osetičemo i mi. Ne bi bilo rđavo ako bi i koji naš učitelj uožio u taj posao samo 100 din., a da naša Učit. zadruga A. D. treba tamo da uloži 40.000-50.000 din. prirodno je, jer bi izradevine te tvornice dolazile njoj za prodaju a od toga bi se imalo koristiti. I taj posao neće članovima davati neke dividende ali, po pravilima će koristiti udružanju, učiteljstvu, školi. Kad svršimo fabriku nastav, srestava ona će nam podići konvikt za učiteljsku decu. Tako rade ljudi koji i staležu i zemlji dobra žele. Slovenačko učiteljstvo je na visini svoga poziva, ono zastava svesti visoko nosi; ono izdržava borbu na svima frontovima, ono i uspeva.

—g Tvorinica učil in šol. potrebščin: Od učiteljskega društva za Ptuj in ptujski okraji je podpisalo 21 članov à 100 Din za družnih deležev za tvornico učil in šol. potrebščin. Razven tega ima društvo samo tudi deleže. Posnemanja vredno!

—g V počaščenje spomina na pokojnega dr. Fr. Zupanca je daroval nadržatelj Janko Zirovnik v Borovnici zase in za svojo hčerko go. Minko Pilih 1000 K »Društvu za zgradbo Učiteljskega konvikta«.

—g »Društvu za zgradbo Učiteljskega konvikta« je podarila gđ. Franja Urbančičeva, učiteljica v Bukovici, že plačani znesek 800 K namesto podpisane 1000kronskega brezobrestnega posojila. Srčna hvala!

—g Rezervni sklad. Prostovoljni organizacijski davek — 1922. (Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.) 13. izkaz. 50 Din: Učiteljstvo — Borovnica. 30 Din: Učiteljstvo — Mala Nedelja. 25 Din: Učiteljstvo — Dobova, okraj Brežice. 20 Din: Šolsko vodstvo — St. Janž, Dolenjsko. 18 Din: Učiteljstvo — Vurberg pri Ptuju. Prispevek dobro došel. Ne boš — Janko! Pri nas je suša, pri vas jo pa ni! 10 Din: »Gorjanšč dekle«. No, da! Pri vas je vse lepo — tudi gorensko narečje je nekaj posebnega — a v Gorjah in okolici znate peti krasne pesmi, da človeka kar prevzamejo. Veseli me, da večkrat zapojeje tudi znano pesmico »Ajmo, ajmo — dinarje zbirajmo, organizacij ili samozavezno dajmo!« 10 Din: Franjo Ventramin — Sv. Lenart (ker se ni zamogel udeležiti II. pokrajinske skupščine na Bledu). Prav tako! — Današnji izkaz 163 Din. Prej izkazanih 7912 Din. Skupaj 8075 Din.

Ivan Petrič, Ljubljana, VII.,

Gasilska cesta št. 172.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

—lu Tov. B.—K. p. T.: Odgovorimo v pismu v teh dneh.

—lu Urb.: Za poročna obvestila v uredniškem delu moramo ravnoliko plačati davek in priobčimo le na izrecno željo in poravnano davka.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Nove šolske knjige: Začetkom tekečega šolskega leta najpoznaje do konca meseca oktobra, izidejo sledeče učne knjige v zalogi »Jugoslovanske knjigarne«: Pajk-Kržišnik, Zemljepis za srednje šole I. del. Sturm, Francoska vladnica II. letnik. Stroj. Kratka zgodovina katoliške cerkve. Bajuk, Pevska šola. Brinar, Zgodovina za meščanske šole I. del; Stari in srednji vek. Brinar, Zgodovina za meščanske šole II. del; Novi vek. Med šolskim letom pa izideta še nadaljni dve učni knjigi: Anton Melik, Domovnoznanstvo za IV. razred srednjih šol. Pajk-Prijatelj, Zemljepis za srednje šole II. del.

—kpl J. Brinar: Slovenska vladnica. Višja stopnja, za višje razrede osnovnih šol in za meščanske šole. Vaje iz slovnice, pravopisa in spisja za višjo stopnjo. Cena 14 Din broš. Založila Goričar & Leskovšek v Celju. — Še izpogovorimo!

—kpl Dimitrije Gvozdjanović: Arditi na otoku Krku. Četeri slike. Naroča se v Hrvatskem

Štamparskem zavodu, Zagreb, Marovska ul. 30. Nakladni odeo.

—kpl Istorija srpskoga naroda, za IV. razred osnovnih narodnih škola. Istorijske slike po programu sa slikama u tekstu. Četrto izdanje, s istorijom Hrvata i Slovenaca. Napisal Cedomil M. Todorović, učitelj. Izdaje Učiteljske knjižare u Beogradu — Učiteljski Dom, Cena 6 Din.

—kpl T. G. Masaryk. Dr. Jan Herben, prevel Božidar Borko. Izdala in založila Župa sokolska v Mariboru. Tiskala Mariborska tiskarna D. D.

—kpl Robert Seidel: Socijalno pitanje, škola i učiteljstvo. S nemačkog prevel Miodrag V. Matic. Vlasnik i urednik Drag. M. Mihajlović. Kragujevac, Cena 5 Din.

—kpl Mirko Ležaić: Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji. Cena 10 Din. Split. Izdaje Jugosloveske knjižare A. Zeželj. Tisak Splitijske Društvene tiskare. 1922.

—kpl Zbirka zakonov VI. zvezek: Zakon o zaštiti javne varnosti in reda. Zakon o pobljanju draginje. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. Cena 4 Din, po pošti 50 para več. Zgoraj omenjena zakona sta izšla pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani in bosta interesiranim krogom v priročni obliki dobro služila.

—kpl Zbirka zakonov VII. zvezek: Zakon o glavni kontrolli. V Ljubljani 1922. Založila Tiskovna zadruga. Cena 6 Din, po pošti 50 para več. Tudi na to knjižico opozarjamo juriste, ki hočejo imeti naše zakone v priročni obliki.

—kpl Kraški svet in njegovi pojavi. P. Kunaver. Tiskala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1922. Strani 104, cena 36 Din vezani knjižki. Učiteljska tiskarna je preskrbela vseskozi elegantno opremo, zato knjigo najtopleje priporočamo.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Št. 1254.

RAZPIS UČNIH MEST V KONJIŠKEM OKRAJU.

1. Na šestrazrednici v Čadramu mesto učiteljice.

2. Na trirazrednici pri Sv. Jerneju mesto učiteljice s prostim stanovanjem.

3. Na trirazrednici na Koblju mesto učiteljice s prostim stanovanjem.

4. Na šestrazrednici v Konjicah mesto učitelja.

5. Na trirazrednici na Prihovi mesto učitelja s prostim stanovanjem.

6. Na trirazrednici v Špitaliču mesto nadržitelja s službenim stanovanjem in mesto učiteljice.

7. Na enorazrednici na Skomarju mesto učitelja-voditelja s službenim stanovanjem.

8. Na enorazrednici na Resniku mesto učitelja-voditelja s službenim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje je vposlati službenim potom na dotične kraje šolske svete

do 15. oktobra 1922.

Okrajni šolski svet v Konjicah, dne 12. septembra 1922.

Dr. Hubad l. r., predsednik.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. avgusta t.l. Din 445.971-40

Hranilne vloge se obrestujejo

po 4%.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Na dopise brez vposlanih znamk za 2,50 D se ne odgovarja.

KNJIGARNA

»UČITELJSKE TISKARNE«

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA UL. 6.

priporoča

svojo zalogo slovenskih znanstvenih leposlovnih in mladinskih spisov za javne in šolske knjižnice in knjige za srednje in ljudske šole.

Zaloga šolskih zvezkov lastnega izdelka, vsakovrstnega papirja, šolskih in pisarniških potrebščin po zmernih cenah.

Slike regenta Aleksandra in kipe Simona Jenka!